

הפעלת כוחות מוטסים סובייטיים

במהלך הקרבות במלחמת-העולם השנייה הופעלו יחידות צנחנים כיחידות חי"ר. אלה נלחמו ללא הצלחה מרובה בשריון הגרמני בעיקר במרחבי אוקראינה. העדר אמצעי תובלה אווירית להעברת כוחות מוטסים ונשק מסייע אורגאני היו בין הסיבות העיקריות להפעלתן הכושלת של יחידות צנחנים סובייטיים במהלך המלחמה.

הסובייטים היטיבו ללמוד לקחים אלו ובתום המלחמה הקדישו מאמץ נרחב לציוד היחידות המוטסות באמצעי תובלה מודרניים ובמערכות נשק המאפשרות לכוחות מוטסים לפעול באורח עצמאי במשימות שונות בעורף האויב.

המחשבה הצבאית הסובייטית מקדישה תפקיד חשוב לעוצבות היבשה במסגרת ניהול מבצעים אסטרטגיים: אלה יחלו, על-פי תפישה זו, בהנחתת מהלומות גרעיניות ויסתיימו במאמץ של עוצבות היבשה להשלים את השמדת כוחות האויב. במסגרת זו של תנאי קרב מודרניים גוברת, על-פי התפישה הצבאית הסובייטית, חשיבותם של כוחות מוטסים המשתייכים למערך האסטרטגי.

המחשבה הצבאית הסובייטית גורסת כי על כוחות מוטסים ניתן להטיל משימות אסטרטגיות עצמאיות. אלו כוללות הנחתת יחידות צנחנים במוקדי מתיחות מחוץ לברה"מ כביטוי "לזרוע ארוכת-הטווח" של הצבא הסובייטי. יכולת זו זוכה למשנה חשיבות בשנים האחרונות נוכח רצונה של ברה"מ להמחיש את מעמדה כמעצמה עולמית בעלת יכולת השפעה בזירות עולם שונות.

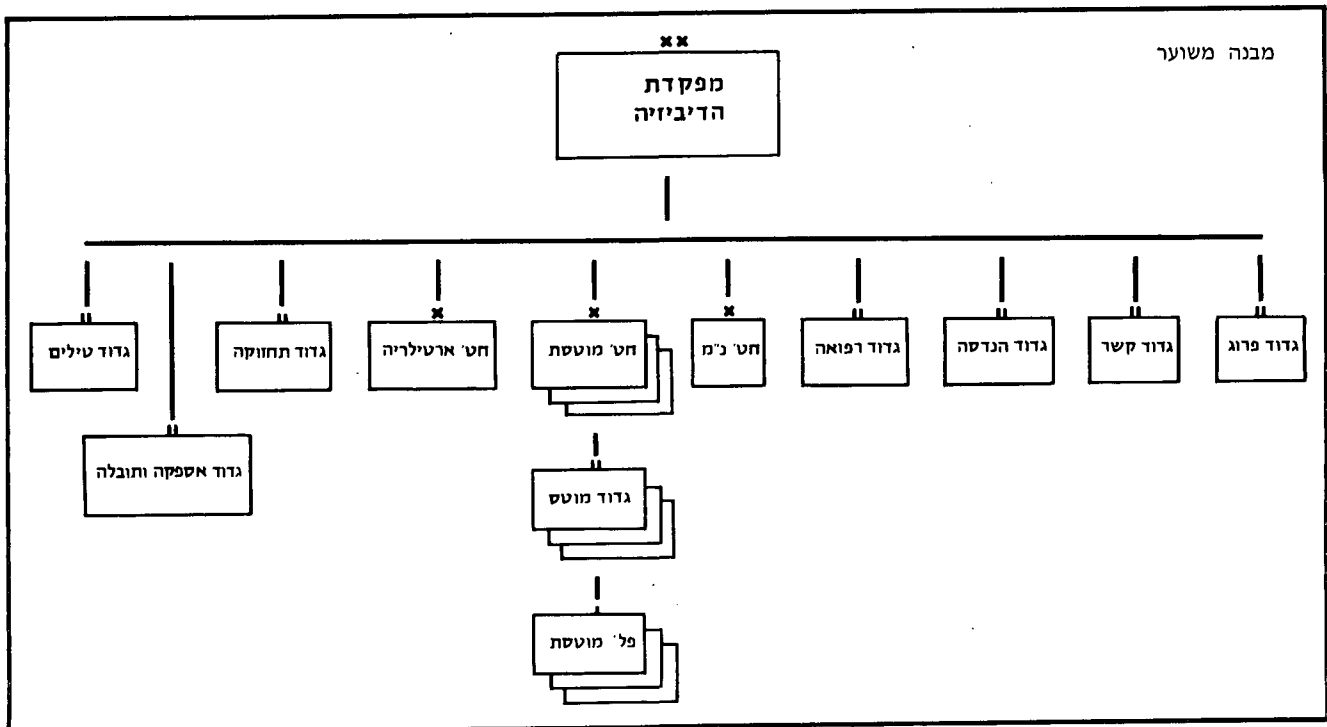
לפי הערכות מערביות מצויות כיום בסד"כ הצבא הסובייטי שבע דיביזיות מוטסות. ידוע גם על קיומן של שתי חטיבות צנחנים עצמאיות המיועדות ל"תפקידים מיוחדים" המקבילים למשימות המוטלות על ה"כומתות הירוקות" של צבא ארה"ב.

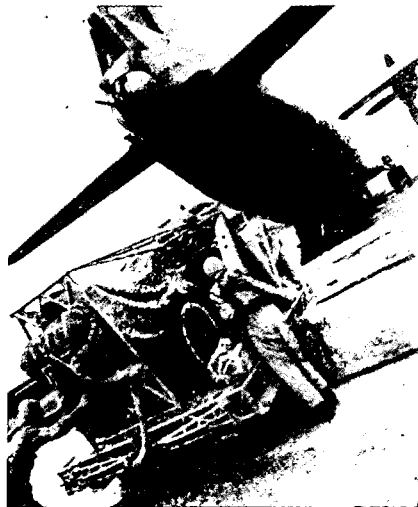
רס"נ שבתאי

הצבא הסובייטי מקדיש בשנים האחרונות מאמץ רב לטיפול הכוחות המוטסים. בטרם נתאר את עוצמתם ויכולת פעולתם של גייסות אלו, מן הדין לתאר בקצרה את שלבי התפתחותם בצבא האדום.

ההיסטוריה הצבאית הסובייטית מדגישה כי כבר בתחילת שנות ה-30 התלה הצניחה להפוך לספורט "עממי" ברחבי ברה"מ. ב-1934 נטלו חלק כ-900 צנחנים בתמרוני צניחה. שנה לאחר-מכן התרשמו נספחים צבאיים מערביים מתמרון בו נטלו חלק 1,200 צנחנים סובייטים שצנחו ב"עורף האויב".

בשנים שקדמו לפרוץ מלחמת-העולם השנייה המשיכו ראשי הצבא האדום לשקוד על פיתוחו של חיל הצנחנים. בפרוץ מלחמת-העולם השנייה היו ברשות הרוסים 12 חטיבות מוטסות. היה זה ללא ספק הכוח המוצנח הגדול בעולם.

אימון הכוחות המוטסים

תפישת אימון הכוחות המוטסים בברה"מ מבוססת על טיב המשימות הצפויות, שגולת כותרתן לחימה בעורף האויב לפיכך, ניתנת השומת לב רבה לחישול החייל, לפיתוח כושרו הפיזי וחוסנו הנפשי, להקניית ערכים ולאינדוקטרינציה. לאלה נוסף אימון טכני נמרץ, שתכ"ליתו להשיג רמת מקצוענות גבוהה.

באימון הפרט, למשל, מוקצב זמן רב לאימוני שדה עם אש חיה, קרב פנים-אל-פנים, ולוחמה נ"ט. במהלך האימון מבוצע מעקב אישי אחר התקדמות החניכים.

חשיבות רבה מוקדשת גם לאימון המפקדים. בעיר ריאואן, אשר מדרום-מזרח למוסקבה, מצוי בית ספר הגבוה למפקדי צנחנים. לבית ספר זה, שגודלו כעיר קטנה, מתקבלים מתנדבים לאחר בחינות קונקורס ומיון קפדני. הקורסים בבית הספר מכשירים מפקדי מחלקות ומפקדי פלוגות.

במשך האימון לומדים החניכים גם פרק נרחב ויסודי בהיסט ציוד והצנחתו, כולל ציוד כבד כטנקים ותותחים. שיטות האימון חדשות ומשתמשים בעזרי אימון משוכ"ל לים, אם כי לאחרונה קבל המרשל מוסקולנקו, סגן שר ההגנה, על כי חלק מהמדריכים והמפקדים מתעלמים מעזרי ההדרכה.

יסוד חשוב באימון הוא הדוגמה האישית. מפקדים, אף בעלי דרגות בכירות, נתבעים להדריך אישית את הקצינים אשר תחת פיקודם ולפקח על האופן בו מבוצעת ההדרכה.

דיביזיית צנחנים סובייטית כוללת כ-7,500 חייל, מורכבת מ-3 חטיבות ומאלמנטים של סיוע ומנהלה כמתואר בטבלה (בעמ' 22). סיוע האש העיקרי האורגני הניתן לכל דיביזיה מוטסת

כולל כ-45 תותחי-סער מתנייעים מדגמי AS-457.

כן כולל סיוע האש בכל דיביזיית צנחנים מטל"רים 140 מ"מ, מרגמות כבדות בקוטר 82 ו-120 מ"מ, הוביצרים 122 מ"מ, מספר רב של טילים נ"ט ("סאגר") ותותחים נ"מ (ZU-23).

כוחות מוטסים סובייטיים מועברים בראש ובראשונה על-ידי חיל התובלה הצבאית (VTA). המטוסים העיקריים בהם מסתיי-עים יחידות הצנחנים הם מטוסי תובלה מדגם אנטונוב 12 ו-22. מטוס תובלה מדגם אנ-12 יכול לשאת 80 צנחנים על ציודם לטווח של 1,200 מיל.

בראש יחידות הצנחנים הסובייטיים ניצב מאז 1956 גנרל-ארמיה וסילי מארגלוב, שזכה לתואר גיבור ברה"מ. (למעלה ימין).

הכוחות המוטסים הסובייטיים כפופים ישירות לשר ההגנה הסובייטי. יעודם העיקרי הוא לפעול במשימות בעורף האויב כאשר יעד מרכזי מבחינתם הינו השמדת מתקנים אסטרטגיים-גרעיניים.

מתברר מפרסומים צבאיים סובייטיים כי משימותיהם כוללות, בין היתר, כיבוש והשמדה של ראשי-גשר, צמתים חשובים, מפקדות ומטות, שדות-תעופה, נמלים ונקודות תורפה אחרות

עד להתחברותם עם כוחות יבשה עיקריים. הדוקטרינה הסוביי-
טית מסווגת מבצעים מוטסים לקטגוריות הבאות:

א. ברמה האסטרטגית

ניהול מבצע מוטס ברמה האסטרטגית נתון לשליטה ובקרה ישירה של משרד ההגנה. מחברים צבאיים סובייטים קובעים כי ביכולתם של כוחות מוטסים לבצע משימות ברמה אסטרטגית באורח עצמאי. יעד עיקרי במשימות מסוג זה מהוים מתקנים בעלי משמעות אסטרטגית מובהקת, כגון מתקני שיגור של טילים גרעיניים. מוערך כי ביכולת חיל התובלה האווירית להעביר בו-זמנית שתי דיביזיות מוטסות לטווח בינוני.

ב. ברמה האופרטיבית

עריכת מבצעים ברמה זו נתונה לשליטת מפקד החזית. משימות עיקריות במסגרת זו הינם תפיסה וכיבוש של ראשי-גשר, צמתים חיוניים, שדות-תעופה וכד'. צפוי כי כוחות מוטסים יתחברו תוך מספר ימים עם הכוחות הסובייטיים העיקריים הפועלים בזירה. נראה כי מבצעים מסוג זה ייערכו בעיקר בתנאים של הפעלת נשק גרעיני.

ג. ברמה הטקטית

משימות ברמה הטקטית ייערכו כסיוע למבצעים, שעורך כוח בעוצמה דיביזיונית. המשימות המוטלות על הכוחות המוטסים דומות לאלו המוטלות ברמה האופרטיבית, אולם נבדלות בעומק החדירה ובמשך הזמן בו נדרשים כוחות מוצנחים לפעול באורח עצמאי.

ד. משימות מיוחדות

במקרים מסוימים יוטל על יחידות קטנות של צנחנים לבצע משימות מיוחדות של מודיעין וחבלה בעורף האויב. כמקובל במרבית חילות הצנחנים בעולם, אחד התנאים לקבלה לכוחות המוטסים הסובייטיים הינו רמת בריאות וכושר גופני מעולים.

חלק ניכר מכוח האדם המגויס ליחידות הצנחנים משתתף בקורס צניחה במסגרות קדם-צבאיות. מפרסומים צבאיים סובייטיים מתברר כי דגש רב מושם על אימון הפרט. כל צנחן לומד להפעיל את כל סוגי הנק"ל, ציוד קשר וחבלה, ומתאמן בקרב-מגע ובנהיגה בסוגי רכב שונים.

האימונים בכל הרמות הינם אינטנסיביים וקרובים לתנאי קרב. הצנחנים הסובייטים מאומנים לפעול בכל תנאי שטח ואקלים. לאחרונה אף התפרסמו בעיתונות צבאית סובייטית פרטים על אימוני פלוגת צנחנים בלוחמת מדבר.

ברשות הצנחנים בסיסים ומתקני הדרכה עצמאיים. מוסד ההד-רכה המפורסם ביותר נמצא ברייזאן, הקרובה למוסקבה. עקב העובדה כי הכוחות המוטסים נחשבים כיחידות עלית של הצבא הסובייטי, מתנהלת בהם פעילות נרחבת של אינדוקטרינציה פוליטית.

קשה להעריך במדויק את יכולתם המבצעית של כוחות מוטסים סובייטיים, שלמעשה לא נטלו חלק בפעילות מבצעית רחבת היקף מאז מלחמת-העולם השנייה. ניתן להקיש על יכולתם ועל שיטות הפעלתם מהאופן בו נטלו חלק כוחות מוטסים בתמרונים עיקריים של הצבא הסובייטי בשנים האחרונות.

א. תמרון „דניאפּר“

תמרון זה נערך ב-1967 ברמת חזית (מסגרת ייחודית סובייטית לתקופת מלחמה, הכוללת בדרך כלל מספר ארמיות) ונטלו בו

חלק כוחות מוטסים. שיטות הפעלתם כללו הצנחה בקנה מידה נרחב (דיווח אחד טוען כי הוצנחו 8,000 חיילים ו-160 כלי-רכב קרביים), הנחתה ממוטסי תובלה ואף שימוש במסוקים. במהלך התמרון שולבו כוחות מוטסים במשימות כיבוש מפקדות ומרכזי שליטה, השתלטות על שדה-תעופה ואמצעי שיגור של נשק גרעיני. כן נכללו במשימותיהם של הצנחנים כיבוש צמתי-דרכים ומסילות-ברזל בעומק שטח האויב, שיבוש מערכי העורף ומניעת הגעתם של כוחות עתודה.

ב. תמרון „ריבנה“

תרגיל זה נערך ב-1970 ובו בלטו מבצעים ברמה טקטית ואו-פרטיבית. במהלך התרגיל הוטל על כוח מוטס, שנישא על-ידי מסוקים ליעדו, לכבוש צומת דרכים חיוני ולשבש תנועות כוחות-עתודה של האויב. במקביל הוטל על כוחות מוטסים אלו לתגבר את המאמץ ההתקפי של הכוחות העיקריים. הכוחות העיקריים התחברו עם הכוחות המוטסים תוך 24 שעות.

במהלך התרגיל הובלטה יכולתם של כוחות מוטסים לבלום התקפות שריון של האויב. בשלב מאוחר יותר של התמרון הוצנחה והונחתה דיביזיה מוטסת שלמה בעורף האויב כפי שהתבצע בתמרון „דניאפּר“.

ג. תמרון „יוג“

התמרון נערך ב-1971 ברמת חזית. במהלך התמרון הוטל על כוחות מוטסים בגודל דיביזיוני להשתלט על רצועת חוף ולמנוע השתלטות כוחות אויב על גזרה זו. משימת הכוחות בתמרון זה איננה ברורה די צרכה, ויתכן כי הדיביזיה שפעלה היתה תחת פיקוד משרד ההגנה בשל האופי האסטרטגי של המשימה.

סיכום

ההתרשמות הכללית העולה מעיון שיטתי בפרסומים צבאיים סובייטיים, העוסקים בסוגיית הפעלתם של כוחות מוטסים, היא כי בעוד שבמרבית צבאות המערב בוחנים בספקנות את עצם יעילותן של דוקטרינות הצניחה המקובלות בתנאי קרב מודרניים, משקיעים הסובייטים מאמץ ניכר בפיתוחם של כוחות מוצנחים גדולים. בהקשר זה בולטים בשנים האחרונות הדגשים בתחום פיתוחם של מערכות-נשק, אמצעי תובלה ודוקטרינות לחימה של כוחות מוטסים. יתר על כן, כוחות צנחנים נוטלים חלק פעיל וחשוב במרבית התרגילים של כוחות ברית-הורשה בעת האחרונה.

המיומנות המקצועית הגבוהה, רמת הכוונת המבצעית, אמצעי התובלה המודרניים ומערכות-הנשק בהם מצוידיים הצנחנים הסובייטים הופכים אותם מבחינה צבאית לכוח מעולה הניתן להפעלה מהירה במשימות אופרטיביות ואסטרטגיות, כולל יכולת התערבות באזורי מתיחות שונים ברחבי העולם כביטוי למעמדה של ברה"מ כמעצמת-על בעלת השפעה בזירות עולם שונות.

בשלהי מלחמת יום-הכיפורים אף הופיעו ידיעות כי ברה"מ מתכוונת לשגר כוחות מוטסים למזרח-התיכון, ועיתונים אחדים אף ציינו כי שבע דיביזיות מוטסות הוכנסו לכוונות גבוהה.

ריבוי הידיעות בפרסומים הצבאיים הסובייטיים על סוגיה זו מעיד הן על החשיבות שמייחסים ראשי הצבא הסובייטי לגייסות המוטסים והן על האפשרות הסבירה כי הצבא הסובייטי ימשיך לשקוד על פיתוח כוחות מוטסים בעתיד.